

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان تحقیق:

بررسی میزان آشنایی معلمان دوره ابتدایی با پدیده جهانی شدن در شهرستان ابهر

سال ۸۷-۱۳۸۶

استاد راهنما:

دکتر حسن ملکی

استاد مشاور:

دکتر فرخنده مفیدی

استاد داور:

دکتر محمدرضا سرکارآرانی

پژوهشگر:

بهبود یاری قلی

چکیده:

این پژوهش به بررسی میزان آشنایی معلمان دوره دوره ابتدایی شهرستان ابهر با پدیده جهانی شدن در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۸۷ می پردازد. جامعه آماری این تحقیق را کلیه معلمان مرد و زن شهرستان ابهر که در مقطع ابتدایی در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۸۷ مشغول به تدریس هستند، تشکیل می دهد که تعدادشان ۵۵۶ نفر می باشد. تعداد افراد نمونه در این تحقیق ۲۰۰ نفر می باشد. به خاطر اهمیت داشتن جنسیت در این تحقیق از روش نمونه گیری طبقه ای استفاده شده است. که حدود ۱۰۰ نفر از نمونه معلمان زن و ۱۰۰ نفر دیگر معلمان مرد بودند.

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته است که حاوی ۲۳ سؤال در مورد میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن (فرصت ها و تهدیدهای ناشی از این پدیده) و همچنین سئوالاتی درباره بررسی میزان تاثیرگذاری هر یک از عوامل: سن، جنسیت، سابقه تدریس و تعداد ساعات ضمن خدمت گذرانده شده بر میزان آشنایی آنها از جهانی شدن می باشد. سئوالات پرسشنامه بر اساس مولفه های مورد نظر در رابطه میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن تنظیم شده است. این مولفه های هشت گانه به این شرح است:

فرصت های حاصل از جهانی شدن برای آموزش و پرورش:

- ۱- استفاده از جدیدترین اطلاعات در آموزش و پرورش ایران.
- ۲- اهمیت یافتن اصل اخلاقی همکاری و تفاهم به عنوان هدف اصلی در تعلیم و تربیت.
- ۳- آموزش الکترونیکی (E-Learning)

۴- شکافتن حلقه های بسته دانش.

تهدیدهای ناشی از جهانی شدن:

۱- تک فرهنگی شدن و تضعیف فرهنگ های بومی.

۲- تهدید روندهای مربوط به تربیت دینی.

۳- تاثیر بر زبان و آموزش آن.

۴- آموزش ها و کلاس های چند فرهنگی .

تحقیق حاضر از نوع توصیفی - پیمایشی است.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است.

در بخش توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی،... برای بررسی میزان آشنایی معلمان با پدیده

جهانی شدن استفاده شده است. و در آمار استنباطی، از آزمون t جهت مقایسه بین دو میانگین و از

تحلیل واریانس یک طرفه جهت مقایسه بین میانگین ها استفاده شده است.

بر اساس نتایج این پژوهش در میزان آشنایی معلمان مرد و زن با پدیده جهانی شدن تفاوت

معناداری مشاهده می شود که معلمان مرد نسبت به معلمان زن از آشنایی بیشتری برخوردارند.

همچنین در مقایسه بین سطح تحصیلات، تنها بین معلمانی که دارای مدرک تحصیلی لیسانس

بودند و معلمانی که دارای مدرک تحصیلی دیپلم بودند تفاوت وجود داشت. نکته قابل توجه این

که سابقه تدریس هیچ تاثیری در میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن نداشت. تعداد ساعات

آموزش های ضمن خدمت نیز در میزان آشنایی معلمان تاثیر داشت به این معنی که هرچه ساعات

آموزش های ضمن خدمت زیاد بود، میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن نیز بیشتر می شد.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، تهدیدهای ناشی از جهانی شدن، فرصت های حاصل از جهانی

شدن.

تشکر و قدردانی:

از اساتید بزرگوار:

جناب آقای دکتر ملکی ، استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مفیدی، استاد مشاور

جناب آقای دکتر سرکار آرائی، استاد داور

این پایان نامه، که بنده را در اجرا و نگارش این تحقیق یاری رساندند، کمال تشکر و

قدردانی را دارم.

تقدیم ہے:

مادر

بہترین معلم زندگیم

فهرست مطالب:

۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	مقدمه
۳	بیان مساله
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	اهداف تحقیق
۷	هدف کلی
۷	اهداف ویژه
۷	سوالات تحقیق
۸	تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی طرح
۱۰	فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش
۱۱	مقدمه
۱۳	الف) مفهوم و تاریخچه جهانی شدن
۱۹	تعاریف جهانی شدن
۲۱	مفهوم جهانیت
۲۲	مفهوم جهانی بودن
۲۳	مفهوم جهانی شدن
۲۵	مفهوم جهانی سازی
۲۵	جهانی شدن به مثابه پروژه یا پروسه
۲۶	عوامل زمینه جهانی شدن
۳۱	ابعاد جهانی شدن
۳۵	عوامل پیش برنده جهانی شدن
۳۶	ب) مبانی نظری رابطه آموزش و پرورش و جهانی شدن
۳۶	جهانی شدن از منظر انگاره های فلسفی
۳۷	امکان جهانی شدن از منظر مدرنیسم و رویکرد تربیتی آن
۴۰	تعلیم و تربیت از منظر پست مدرنیسم
۴۰	امکان جهانی شدن از منظر پست مدرنیسم و رویکرد تربیت آن
۴۳	دیدگاه موافقین جهانی شدن در آموزش و پرورش
۲۵	دیدگاه مخالفین جهانی شدن در آموزش و پرورش

۴۵	جهانی شدن و آموزش
۴۶	جهانی شدن و تعلیم و تربیت
۴۸	تاثیر جهانی شدن بر تعلیم و تربیت
۵۳	چالش ها و فرصت های ناشی از جهانی شدن
۵۵	فرصت های حاصل از جهانی شدن
۵۹	تهدیدها و چالش های ناشی از جهانی شدن
۶۳	ج) دوره ابتدایی
۶۴	اهداف دوره ابتدایی
۶۷	د) پیشینه مطالعاتی
۶۷	بررسی پژوهش های انجام شده در داخل ایران
۹۱	بررسی پژوهش های انجام شده در خارج از ایران
۹۶	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۹۷	مقدمه
۹۷	روش پژوهش
۹۸	ابزار گردآوری اطلاعات
۹۸	ساختار پرسشنامه
۹۹	شیوه نمره گذاری پرسشنامه
۱۰۰	روایی و پایایی ابزار اندازه گیری
۱۰۲	جامعه آماری
۱۰۲	نمونه آماری و روش نمونه گیری
۱۰۳	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۱۰۴	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده های پژوهش
۱۰۵	مقدمه
۱۰۵	توصیف نمونه آماری
۱۱۱	بخش استنباطی
۱۱۱	سئوالات پژوهشی
۱۱۸	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۱۱۹	مقدمه
۱۱۹	توضیح و تفسیر ویژگی های نمونه آماری

۱۲۰بحث و نتیجه گیری از سئوالات پژوهش
۱۲۲نتیجه گیری
۱۲۴پیشنهادات کاربردی
۱۲۴پیشنهادات برای پژوهش های بعدی
۱۲۴محدودیت های تحقیق
۱۲۵ فهرست منابع
۱۲۶منابع فارسی
۱۳۰منابع لاتین

فهرست جداول نمودارها:

۱۰۶جدول ۱-۴ بررسی میزان فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس جنسیت
۱۰۷جدول ۲-۴ بررسی فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس سطح تحصیلات
۱۰۸جدول ۳-۴ بررسی میزان سابقه تدریس معلمان
۱۱۰جدول ۴-۴ بررسی میزان ساعات ضمن خدمت گذرانده شده توسط معلمان
۱۱۲جدول ۵-۴ مقایسه میانگین های معلمان در میزان آشنایی با پدیده جهانی شدن بر اساس جنسیت
۱۱۳جدول ۶-۴ تجزیه و تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین های میزان تحصیلات
۱۱۴جدول ۷-۴ مقایسه دوجه دوی میانگین ها
۱۱۵جدول ۸-۴ تجزیه و تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین های میزان سابقه تدریس
۱۱۶جدول ۹-۴ تجزیه و تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین های میزان ساعات آموزش های ضمن خدمت گذرانده شده
۱۱۷جدول ۱۰-۴ مقایسه دوجه دوی میانگین ها

الف) فهرست جداول:

۱۰۶نمودار ۱-۴ بررسی میزان فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس جنسیت
۱۰۷نمودار ۲-۴ بررسی فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس سطح تحصیلات
۱۰۹نمودار ۳-۴ بررسی میزان سابقه تدریس معلمان
۱۱۰نمودار ۴-۴ بررسی میزان ساعات ضمن خدمت گذرانده شده توسط معلمان

فهرست پیوست ها:

پرسشنامه معلمان..... ۱۳۲

فصل اول:

کلیات

مقدمه :

جهانی شدن به عنوان بزرگترین چالش انسانها در جوامع پیرامون در عصر حاضر مطرح است .به نظر جامعه شناسان ، جهانی شدن تمام انسان ها را در هر نقطه از کره زمین تحت تاثیر قرار می دهد و بر تمام ابعاد زندگی بشر تاثیر می گذارد .

جهانی شدن را می توان به سیال شدن امور اقتصادی ، سیاسی ، اجتماعی و فرهنگی و رهایی امور مرتبط با زندگی مردمان از قیود حاکمیت های متفرق و مرزهای جغرافیایی برای تبادل آزاد و تبدیل شهروندان محلی و ملی به شهروندان بین المللی تعبیر کرد (صداقت ، ۱۳۷۹).

اگر چه جهانی شدن در دو عرصه سیاست و اقتصاد، نمود بارزتری دارد ولی جهانی شدن فرهنگ نیز دارای اهمیت زیادی است. با توجه به نگرش ساخت گرایی می توان گفت که آموزش و پرورش جزئی از کل است که تحت تاثیر جهانی شدن قرار گرفته است .

به رغم این که جهانی شدن ، یک فرصت بسیار غیر منتظره و ایده ال برای جوامع عرضه می کند، پیامدهای مثبت و منفی را نیز در پی خواهد داشت، که بایستی توسط برنامه ریزان فرهنگی و آموزشی مورد ارزیابی و قضاوت قرار بگیرد و سپس با اتخاذ تدابیری، تاثیرات مثبت آن تشدید و تاثیرات منفی آن کاهش یابد. لازمه این امر، وجود معلمانی آگاه به پدیده جهانی شدن است. معلمانی که بازوی اجرایی نظام آموزشی هر کشور را تشکیل می دهند. و اجرای هر برنامه ای، هر چند صحیح و علمی، بدون داشتن معلمان آگاه و خبره در عمل با شکست مواجه خواهد شد.

از آن جا که معلمان مقطع ابتدائی در هر نظام آموزشی از نقش کلیدی و حساسی در امر مربوط به تربیت و فرهنگ پذیری برخوردار هستند، آشنایی و برخورد منطقی معلمان این مقطع با این پدیده، بیشتر می تواند کارساز باشد.

بیان مساله :

جهانی شدن مرزها و هویت ها را کم رنگ تر می کند و به مرزها اجازه جابه جایی می دهد. از آنجا که نمی توان مرزهای نفوذناپذیر در مقابل اندیشه ها و کالاها ایجاد کرد، بنابراین جهانی شدن در بلندمدت به هر حال استیلا خواهد یافت.

جهانی شدن در بعد فرهنگی، دارای تاثیرات مهمی است. هر جامعه و فرهنگی، جهت ارتقای خود در میان سایر فرهنگ ها باید آنها را بشناسد تا بتواند از جهانی شدن به عنوان یک فرصت بهره گیرد.

به طور کلی یک سری فرصت ها و تهدیدها با پدیده جهانی شدن برای تعلیم و تربیت به وجود می آید. برای مثال استفاده از جدیدترین اطلاعات در آموزش و پرورش، اهمیت یافتن اصل اخلاقی همکاری و تفاهم به عنوان هدف اصلی در تعلیم و تربیت و آموزش الکترونیک (E-learning)، که به عنوان فرصت به حساب می آیند و مواردی مثل: تک فرهنگی شدن و تضعیف فرهنگ های بومی و تهدید روندهای مربوط به تربیت دینی، از جمله موارد تهدید آمیزی است که محصول پدیده جهانی شدن محسوب می شوند. به نظر می رسد که راه منطقی و عاقلانه در برخورد با این مساله این باشد که نظام تعلیم و تربیت از فرصت ها به بهترین نحو استفاده کرده و در صدد تضعیف تهدیدهای مربوط به این پدیده برآید.

در نظام آموزش و پرورش که معلمان مهم ترین عنصر اجرایی به حساب می آیند، می توانند به تحقق این امر با آگاهی خودشان کمک کرده و یا بالعکس، ممکن است به راحتی فرصت های ذکر شده را از دست داده و تهدیدها نیز بتوانند با تمام نیرو در جهت تضعیف فرهنگ بومی و همچنین اختلال در تربیت دینی عمل کنند. به نظر می رسد در کشور ما، که هم فرهنگ بومی و

هم تربیت دینی از اهمیت بیشتری برخوردارند، باید حساسیت بیشتری نسبت به این مساله نشان داده شود، و به عنصر کلیدی این امر در آموزش و پرورش، (معلم)، توجه نموده و در صدد ارزیابی میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر آییم.

این تحقیق به بررسی میزان آشنایی معلمان دوره ابتدائی شهرستان ابهر با پدیده جهانی شدن خواهد پرداخت .

اهمیت و ضرورت تحقیق :

جهانی شدن از جمله موضوعات مهم و اساسی در عرصه ادبیات جهانی اقتصاد، سیاست و به ویژه فرهنگ است. برخی از صاحب نظران جهانی شدن را به معنای ورود به مرحله عالی تجدد (مدرنیته) می دانند. در حالی که برخی دیگر آن را به معنای ورود انسان به دوره جدیدی تحت عنوان « عصر جهانی » در نظر می گیرند.

در قبال پدیده جهانی شدن واکنش های گوناگون و بعضا متضادی ارائه شده است که در یک سوی آن نگاه بدبینانه و مبتنی بر امپریالیسم فرهنگی است و در سوی دیگر آن فرا استعماری تلقی کردن این پدیده به عنوان یک واقعیت فرافرنگی است.

صرف نظر از تفاوت ها و اختلاف نظرها درباره مقوله جهانی شدن، واقعیت آن است که آگاهی نسل حاضر و ضرورت توجه به این موضوع به دلیل واقعیت های اجتناب ناپذیر آن، بیشتر از نسل های گذشته است که خود مبین نوعی توجه و آگاهی به سرنوشت مشترک و پیوستگی امور جهانی است. مهمترین ویژگی جهانی شدن فشردگی مکان و زمان است که در پرتو آن فرهنگ، هویت و تربیت از حالت « مکان مندی » (ملی یا محلی) خارج از آنها را در بستر « فضا مندی » (جهانی) به چالش می کشاند (مرزوقی، ۱۳۸۳).

با عنایت به این که پدیده جهانی شدن خواسته یا نا خواسته ، تاثیرات خود را بر نظام فرهنگی و آموزشی ما تحمیل خواهد کرد ، باید عوامل موثر بر استفاده درست از فرصت های این پدیده و حتی الامکان ، اجتناب از تهدید های آن ، یکی از برنامه های اصلی نظام آموزشی باشد .

بدیهی است استفاده از این فرصت ها و اجتناب از این تهدیدها مستلزم وجود معلمانی آگاه

در این زمینه است .

توجه به این نکته ضروری است که ، مقطع ابتدائی از سرنوشت سازترین مقاطع تحصیلی است و هر گونه اصلاح کمی و کیفی باید از این مقطع تحصیلی آغاز شود (افزاده، ۱۳۸۳).

به نظر می رسد ارزیابی میزان آگاهی معلمان دوره ابتدائی از پدیده جهانی شدن به خاطر اهمیت مقطع مورد اشتغالشان ، نسبت به این پدیده ضروری به نظر می رسد . اما کمتر مورد توجه دست اندر کاران قرار گرفته است .

امید است مسولین آموزشی با توجه به نتایج این تحقیقات ، تدابیری اتخاذ کنند که نظام تعلیم و تربیت ما در این فرآیند جهانی شدن از فرصت ها به بهترین نحو استفاده کرده، و با استفاده از سازوکارهایی از تهدیدها اجتناب کند .

اهداف تحقیق :

هدف کلی :

بررسی میزان آشنایی معلمان دوره ابتدائی با پدیده جهانی شدن در شهرستان ابهر در سال

تحصیلی ۸۷_۱۳۸۶ .

اهداف ویژه :

- ۱- مقایسه میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس سطح تحصیلات آنها .
- ۲- مقایسه میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس میزان سابقه آنها .
- ۳- مقایسه میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس جنسیت آنها .
- ۴- مقایسه میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس گذراندن آموزش های ضمن خدمت.

سؤالات تحقیق :

- ۱- آیا بین میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس سطح تحصیلات آنها تفاوت معناداری وجود دارد ؟
- ۲- آیا بین میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس سابقه خدمت آنها تفاوت معناداری وجود دارد ؟
- ۳- آیا بین میزان آشنایی معلمان زن و معلمان مرد با پدیده جهانی شدن تفاوت معناداری وجود دارد ؟
- ۴- آیا بین میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن بر اساس گذراندن آموزش های ضمن خدمت تفاوت معناداری وجود دارد ؟

تعریف نظری و عملی واژه ها :

- پدیده جهانی شدن

تعریف نظری :

جهانی شدن به معنای آزادی مطلق کسب و کار ، برداشته شدن تمامی موانع برای جریان یافتن سهل و آسان سرمایه و نفوذ آن در تمامی عرضه ها و حرکت روان اطلاعات ، امور مالیه ، خدمات ، و بالاخره تداخل فرهنگ ، آن هم به سوی یکسان شدگی و یک دستی است که تمامی این امور در مقیاسی جهانی رخ می دهد .(ایران زاده ، ۱۳۸۰ ، ص ۱۶)

تعریف عملی :

در این پژوهش به منظور اندازه گیری میزان آشنایی معلمان با پدیده جهانی شدن ، از یک پرسشنامه محقق ساخته که شامل مولفه های زیر می باشد ، استفاده می شود :

فرصت های به وجود آمده با پدیده جهانی شدن که عبارتند از :

۱ - استفاده از جدیدترین اطلاعات در آموزش و پرورش ایران .

۲ - اهمیت یافتن اصل اخلاقی همکاری و تفاهم به عنوان هدف اصلی در تعلیم و تربیت .

۳ - آموزش الکترونیکی (E-learning)

۴ - شکافتن حلقه های بسته دانش .

و تهدیدهای ناشی از جهانی شدن که عبارتند از :

۱ - تک فرهنگی شدن و تضعیف فرهنگ های بومی .

۲ - تهدید روندهای مربوط به تربیت دینی .

۳- تاثیر بر زبان و آموزش آن .

۴- آموزش ها و کلاس های چند فرهنگی.

فصل دوم:

ادبیات و پیشینه

پژوهش

مقدمه :

جهانی شدن رویدادی تاریخی است که از دهه ۸۰ میلادی به منزله ای پدیده ای شگرف در غرب زاده شد. شعاع اثرگذاری این پدیده به همراهی فناوری اطلاعات و ارتباطات شتاب و گستره بیشتری می یابد، به گونه ای که لایه های عمیق تر اندیشه، رفتار، نگرش ها و فرهنگ های ملل را تحت استیلای خود قرار می دهد.

شاید بتوان گفت امروزه سخن گفتن از چیستی این پدیده در هزاره سوم میلادی جایگاه چندانی ندارد، بلکه مواجهه واقع بینانه با این پدیده و بهره گیری از فرصت های حاصل از جهانی شدن و برنامه ریزی برای به کمینه رساندن تهدیدها و آسیب ها جای درنگ و تأمل دارد (گودرزی، ۱۳۸۴).

موج جهانی شدن که فرهنگ ملل را در می نوردد تا جهانی همگون بیافریند، این دغدغه را برای اندیشمندان و فرهیختگان پیش آورده است که چگونه می توان در چهارچوب و در زمینه «جهانی شدن» ارزش ها و هویت ملی را حفظ کرد، و روش های بهره گیری از این پدیده در راستای ارتقای ملی در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و تربیتی چیست؟ این دغدغه ذهن متولیان آموزش و پرورش کشورها، به ویژه کشورهای دارای ارزش های ملی - فرهنگی غنی متعالی را، بسیار به خود معطوف کرده است.

در این میان، اندیشمندان کشور ما، با پشتوانه عظیم فرهنگ ملی - اسلامی و سابقه دیرینه در امر تعلیم و تربیت باید به موضوع جهانی شدن و تعلیم و تربیت توجه ویژه ای داشته باشند. زیرا یکی از رسالت های اصلی آموزش و پرورش «تربیت انسان» کمال یافته است و اینک این وظیفه در شرایط جهانی شدن، دشوارتر از همیشه به نظر می رسد.